

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 23

ZATERDAG 4 JUNI 1932

Foto Wolf

IN HET PARK VAN VILLA BORGHESE TE ROME

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

IN HET PARK VAN VILLA BORGHESE TE ROME (ILL.)	BLZ. 265
DE FAMILIE HOLT, DOOR SUZAN GLASPELL (26)	BLZ. 266
EEN TOSCAANSCH STAD IN DE LATERE MIDDEL- EEUWEN, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI (19)	BLZ. 267, 276
WALCHEREN—ZEELANDS TUIN (SLOT), (GEÏLL.), DOOR HENRI DRONKERS, BURGEMEESTER VAN VEERE EN DR. SIBOLD S. SMEDING TE MIDDELBURG	BLZ. 268—272
HET ONZALIGE BORD, DOOR G. L. TICHELMAN	BLZ. 270—272
HET MAGGIADAL EN ZIJN ZIJARMEN (VALLE BAVONA) (GEÏLL.), DOOR NINA J. DIJKSTRA	BLZ. 272—275
VOORJAARSPADDESTOELEN (GEÏLL.), DOOR C. A. V. D. GEN.	BLZ. 274—276

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar **Rokin 74-76, Amsterdam**. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

DE FAMILIE HOLT

26)

DOOR SUZAN GLASPELL

DE dingen, die de menschen gemeen hadden, werden naar het scheen ouder en wat iemand's persoonlijkheid was, bleef het langst bestaan: die vragende, spottende blik in de oogen, een uitdagende, doch verstandige glimlach; hij kon het zijn, zooals hij daar met haar op den boomstam in het bosch zat en 't precies wist, wanneer zij niet zeide, wat zij werkelijk dacht. De kleeren waren anders, ook de manier, waarop het haar gekamd was en het haar zelf was dunner en grijzer geworden, maar zooals een bloem in den herfst, hoewel verdorder, denzelfden vorm heeft als een van dezelfde soort in den zomer, zoo was ook Ambrose Holt dezelfde. Op deze afbeelding van dertig jaren geleden, als redacteur, zag hij er uit, alsof hij op het punt stond een reis te ondernemen en daar beneden in de bibliotheek van avond, zag hij er eveneens uit, alsof hij een reis ging beginnen.

„Ik begrijp niet, dat zij niet wisten, dat hij weg zou gaan”, dacht Blossom. „Zij hadden het kunnen weten”.

Ambrose Holt is jarenlang weg geweest uit de stad, schreef zijn oude krant, en was eerst kort geleden terug gekomen. De dood kwam plotseling („Waarom zouden zij dat denken?” dacht Blossom. „De dood is zoo lang aanwezig geweest.”) Zijn vrouw was hier gebleven en werd hoogelijk gewaardeerd om haar werk in „de school van mevrouw Holt”. Vele families in de stad, vooraanstaande families, waren haar dankbaar voor het goede onderwijs, dat zij hun kinderen gaf en diezelfde kinderen, nu leidende persoonlijkheden, waren haar eveneens dankbaar. Een nobele vrouw, in hooge eere gehouden.

„Maar dit is geen doodsbericht van de Mater”, dacht Blossom. Doch daarna overwoog zij, dat er goede dingen moesten worden gezegd in een doodsbericht en die werden nu over de Mater gezegd.)

Sedert haar zoon met de dochter van James Atwood getrouwd was, woonde zij bij haar zoon en schoondochter in. De zoon van Ambrose Holt is niet alleen een vooraanstaand stadgenoot geworden, maar ook een bekend Amerikaansch auteur. Onze oude redacteur, zeide de krant, had reden om trotsch te zijn op zijn zoon.

Sommige personen zijn moeilijk te begrijpen, zoo drukte het blad zich voorzichtig uit, en het schijnt, dat Ambrose Holt het instinct van den zwerver had. Hij bleef niet bij ons, maar de oudere inwoners herinneren zich zijn scherpen geest, zijn geestigheid. Hij werd een wereldburger, meer dan een van de onzen. Maar op het laatst was er iets, dat hem terug riep naar zijn oude woonplaats en hoewel hij gedurende zijn leven niet lang bij ons was, was hij bij ons in den dood. Hij werd hier geboren en hier stierf hij.

De begrafenis zal in allen eenvoud plaats hebben uit het woonhuis van zijn zoon.

Op de voorpagina, met een rouwrand er omheen, als een doodkist, zoo kwam het Blossom voor, stonden eenige dingen afgedrukt, die Ambrose Holt eens in datzelfde blad geschreven had — scherp, ironisch, zoo geheel als hij was, dat zij glimlachte.

Een houtstapel heeft een aangezicht, schreef hij; hij heeft meer persoonlijkheid dan men gewoonlijk in menschen vindt, hetgeen iemand doet gelooven, zooal niet aan onsterfelijkheid, dan toch aan zielsverhuizing. Persoonlijkheid uit zich daar, waar zij houvast kan vinden. En waarom geen onsterfelijkheid? Het hout wisselt, de stapel blijft.

Het waren zulke dingen, dacht Blossom, die de menschen ergerden.

Er onder stond een gedicht van Lincoln — „Dood”. Zij bleef er niet bij stilstaan. Met den dood in huis, scheen dit gedicht niet van den dood te spreken.

De stad had hem dus in zekeren zin terug genomen. Zij wist, dat de menschen vanavond over hem zouden spreken en misschien zouden sommige herinneringen vriendelijk zijn of grappig. Een karakter, zouden zij zeggen, dat hij geweest was. Dat zou hun laatste woord over hem zijn — het was te lang geleden voor groote bitterheid, te zeer opgelost door den dood.

Het was de gewoonte tegenwoordig, had de man van de begrafenisonderneming gezegd, om het lijk een uur of twee voor de begrafenis pas naar het huis te brengen; dat was gemakkelijker voor de familie. Men kon dan den doode in de kapel gaan zien. „Wij zullen het op de ouderwetsche manier doen”, had Blossom beslist gezegd. „Wilt u den overledene alstublieft zoo vroeg mogelijk in den avond hierheen brengen?”

Hij was nu al drie uur hier, onder het dak van zijn zoon, die zich in zijn auto naar huis spoedde. Eén nacht zouden zij tezamen onder hetzelfde dak zijn, na zevenentwintig jaar. Zij wenschte het zoo terwille van hen beiden. Hij had zoo lang gezworven, zoo lang onder vreemden geleefd. Zij wilde, dat hij den laatsten nacht boven de aarde, waarover hij zoo gedwaald had, bij zijn familie zou zijn, thuis zou zijn — het tehuis van zijn vrouw, zijn zoon en zijn schoondochter. Zijn vriendin Harriette had hem meegenomen naar huis. Had hij niet geweten, dat zij dit zou doen?

De Mater zat langen tijd met hem alleen. Nu was zij naar bed gegaan. Wat waren hare gedachten geweest, toen zij daar alleen zat met haar man, den eersten nacht na zevenentwintig jaren, dien zij in hetzelfde huis hadden doorgebracht?

Zij was binnen gekomen om Blossom goeden nacht te wenschen. Het scheen, alsof er meer leven in haar gevaren was, alsof haar iets terug gegeven was. Nadat zij zich had omgekeerd, keerde zij weder terug.

„Dank je, Blossom,” zeide zij en bleef daar staan, niet terughoudend, zooals zij vaak wel was. „Je bent een goede vrouw”, zeide zij.

Dat gaf haar kracht. Als zij een goede vrouw was, dan zou zij ook slagen, zelfs met Lincoln, die nu spoedig hier zou zijn.

Zij ging naar beneden, om zeker te zijn, dat er iets voor hem te eten was, want waarschijnlijk was hij regelrecht uit Chicago doorgereden. Zij zette wat bier op het ijs; dat zou het best smaken na zulk een langen rit. Na een tijdje hoorde zij het zware gezoem van zijn roadster de oprijlaan opkomen. Hoe vaak had zij daarnaar geluisterd, zonder zelfs te weten, waar Lincoln was! Zij hoorde zijn stem — „Ik zal hier uitstappen, breng jij den wagen maar naar binnen” — zijn stem, zoo bekend en toch zoo nieuw en haar knieën knikten, toen zij hem tegemoet ging.

HOOFDSTUK XXIX

Ja, hij was hongerig, zeide Lincoln. Hij zag er vermoeid uit. Reizen en warm weer maken iemand vermoeid. Zij keek niet om te zien, of de verandering nog iets meer was dan enkel vermoeienis. Zij voelde, dat hij anders was, maar was niet bereid om zich daarvan te overtuigen. Zij had geen plannen aangaande hetgeen er tusschen hen zou zijn en de toon kwam vanzelf — ongedwongen.

„Zoo, Blossom” en „Ik ben blij, dat je thuis bent, kind”. Zij kusten elkander, alsof hij net thuis was van kantoor. Zij keek hem niet aan als iemand, die wil zien, wat er gebeurd is. Zij zouden het gemakkelijk opnemen en zien, wat er zou komen, hoe het zou zijn.

Lincoln scheen er niet zeker van te zijn, of hij bier wilde gebruiken; misschien was hij er niet zeker van, of het wel pas gaf om bier te drinken, terwijl iemand's vader dood in het

huis was. Toen hij ging zitten om het koude vleesch met salade te nuttigen, die zij voor hem had klaar gezet, zeide hij: „Ik denk, dat ik wat whisky zal nemen”.

Zij ging niet bij hem zitten; Millie was natuurlijk naar bed gegaan en het bedienen voorkwam, dat zij moest gaan zitten. Toen zij het deed, was het ter zijde.

Eenigszins verstrooid opende Lincoln een bierflesch en terwijl hij langzaam een glas vol schonk, vroeg hij: „Wil je ook wat?”

„Neen, ik zal 't maar niet doen”.

„Het smaakt goed vandaag”, zeide hij proevend.

„Je wilt zeker koffie hebben”, zeide zij wat te energiek.

Hij ontwaakte niet dadelijk uit zijn mijmering. „Neen”, zeide hij toen, bijna met een schok, „dank je. Ik wil straks wat gaan slapen”.

Dezen keer trachtte zij de stilte niet te verbreken. Zij moest laten komen wat komen wilde.

„Wel, Blossom”, zeide hij met een korten lach, „je bracht mijn vader thuis”.

„Ja, ik dacht dat je het zoo wilde hebben”.

Hij lachte weer, heel even. „Het is goed. Het komt mij voor goed te zijn, hoewel ik niet geloof, dat ik eraan gedacht zou hebben” en toen keek zij hem aan, want dit scheen iets nieuws in Lincoln.

„Ik veronderstel”, zeide hij, „dat er veel gekletst is.”

„Ik weet er niets van”.

„Nu, wat maakt het ook uit. Laat hen naar den duivel loopen”.

Hij keek haar aan; een lange, sombere blik. „Wat kan het ons schelen?”

„Ik denk niet, dat wij het ons behoeven aan te trekken. Het is — natuurlijk genoeg”.

„Je vader kreeg een beroerte, denk ik”.

„O, zoo erg was 't niet. Ik zeide hem, dat jij het zoo wenschte. Dat maakte er een eind aan”.

Hij nam zijn oogen niet van haar af; zij waren somberder, onderzoekender dan zij ooit ze gezien had. „Je bent eigenaardig”, zeide hij.

„Jij ook”, zeide zij luchtig.

„Parker was erg door je geïmponeerd”.

„Ik vond hem ook wel aardig”.

„O, hij is een goede kerel, — op zijn zwaarwichtige manier”.

Lincoln plukte een druif van den tros, rolde die tusschen zijn vingers en liet haar op het bord vallen. „En, waar is mijn vader?” vroeg hij.

„In de bibliotheek”.

„Ik zag, dat de deur dicht was”. Hij zeide het allemaal zoo gewoonweg, toch voorzichtig. „Het zal hem verwonderen in zulk een kamer te zijn”.

„Ik dacht, daar het de laatste kamer zou zijn, waarin hij —”

„Ja, ja, het is lief van je”.

„Hoe nam de Mater het op?” vroeg hij.

Blossom dacht na. „Een beetje alsof zij iets terug gewonnen had”.

„Dat is eigenaardig. Toch — ik weet het niet”. Hij keek haar aan, nogal vragend, zooals zijn vader kon hebben gekeken. „Je bent geen dwazinnetje, is het wel, Blossom?”

„Niet heelemaal”; zij glimlachte.

„Ik zal je één ding zeggen — je bent niet zoo dwaas als Margot Epstein”.

Hij schoof zijn stoel vermoeid achteruit. „Hemel, hoe die vrouw doorratelt!”

Blossom's hart sloeg sneller. Het was de eerste keer, voor zoover zij wist, dat hij ooit de twee namen tezamen had genoemd. Het scheen iets te beteekenen, dat zij in zijn gedachten konden tezamen komen, alsof er iets, dat hen gescheiden hield, dat hen in verschillende plaatsen gebonden hield, was weggenomen.

Hij schoof zijn stoel weg. „Wel”, zeide hij, „laat ons maar doorzetten, laten wij het verwachte bezoek gaan brengen”.

„Je moet met mij meegaan”, zeide hij, terwijl hij opstond, „want ik ben altijd een beetje bang geweest voor een doode”.

„Ik ben niet bang voor hem”, zeide zij. Zij nam zijn hand in de hare en tezamen gingen zij naar binnen.

Lincoln stond naar zijn vader te kijken. „Hij ziet er uit als een goed mensch”, zeide hij.

„Ja”, zeide Blossom, „hij was een goed mensch”.

„Je hieldt van hem, is het niet, Blossom?”

„Ja, ik hield van hem”.

„Eigenaardig, vind je niet?”

„Ja, nogal”.

„Erg vreemd, dat jij, van alle menschen, hem — zoudt accepteeren”.

„Hij en ik hadden veel gemeen”.

„O, neen!”

„O, ja, Lincoln”.

Zij stonden nu aan weerszijden van de kist en keken naar Ambrose Holt.

„Wat was zijn idee?” vroeg de zoon, die zijn vader niet kende.

„Meer leven”.

„Nogal — idealistisch”.

„Ja, nogal, maar waar”.

„Was hij tevreden met wat hij bereikt had?”

„Neen, neen, dat geloof ik niet. Maar hij voelde, dat hij geprobeerd had”.

„Ja”, zeide Lincoln, „misschien had hij dat, misschien had hij dat”.

En na een langen tijd stilzwijgend voor het stoffelijk overschot van zijn vader te hebben gestaan, wendde hij zich om, liep naar den anderen kant van de kamer en ging zitten, terwijl hij haar een stoel naast zich aanwees.

„Ik ben nu ook niet bang van hem”, zeide hij. „Niet met jou hier”.

„Neen, schat, natuurlijk niet”.

„Dat ik hem tot vader had, maakte mij anders, denk je niet?”

„Zonder twijfel. Maar niet alleen in je nadeel, vind je wel?”

„Ik weet het niet. Misschien niet”.

„Je had het slechter kunnen treffen met een vader. Veronderstel, dat je een alledaagschen vader had gehad, zooals de mijne”. (Stilzwijgend vroeg zij haar alledaagschen vader vergiffenis en zeide hem, dat zij hem lief had).

Lincoln keek haar nadenkend aan, geheel natuurlijk.

„Dat is waar”, zeide hij, „hij was niet alledaagsch”.

Plotseling boog hij zich voorover in zijn stoel, boog bijna dubbel.

„Ik wil beter schrijven”, zeide hij. „Ik wil meer zijn”.

„Natuurlijk wil je dat. Hoe goed het ook is, je wilt er meer van maken. En wij moeten trachten het zoo in te richten”, zeide zij dapper, „dat je de beste gelegenheid hebt voor je werk. Dat is natuurlijk”, ging zij voort op practischen toon, bang over hetgeen zij gezegd had.

Hij schudde ongeduldig het hoofd. „Wel, misschien, tot op zekere hoogte. Maar in werkelijkheid doet dat er niet veel toe. Als je een massa te verzetten hebt”, lachte hij, „dan geeft dat macht. Het is wat van binnen is, dat telt. Het is het erom te doen het eruit te laten komen. Het is — niet bang zijn. Weet je, Blossom”, wendde hij zich openhartig tot haar, „ik ben altijd bang geweest”.

„Moet je niet zijn”, zeide zij.

„Misschien moest ik het zijn”, zeide hij eenigszins koppig, een weinig achteruit gaand. „O, God, er is zooveel daar”.

„Ja”.

(Slot volgt)

EEN TOSCAANSCH E STAD IN DE LATERE MIDDELEEUWEN

19) DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

ZEVEN uren lang duurde de strijd tusschen het opdringend volk en de belegerden; toen echter vier honderd der flinkste strijders en een groot aantal paarden in het gevecht het leven hadden gelaten en het volk op het punt stond de paleizen te nemen, zocht de keizer schuil bij de Salimbeni. De capitano del popolo achtervolgde den keizer daar niet, want overtuigd, dat hij zijn tegenstanders in zijn macht had, hoopte hij zonder moeite gunstige voorwaarden te kunnen bedingen. Vóór alles verzocht hij den monarch Siena te verlaten en ten einde hem een verder verblijf in de stad en onderhandelingen met de Salimbeni onmogelijk te maken, liet de capitano del popolo aan het volk bekend maken, dat aan den keizer of aan zijn gevolg geen lijftocht mocht worden verstrekt. De keizer verkeerde in een moeilijke situatie. De oogen der gewapende menigte waren op hem gevestigd; hij pleitte zich vrij, omarmde ieder die hem naderde en verklaarde, dat allen hem verraden hadden: Malatesta, de Salimbeni en de Dodici. — Aan het Sieneesche volk vergaf hij alles en hij stond meer gunsten toe, dan men van hem verlangde.

(Vervolg op bladz. 276)

Foto Kahle

AVOND AAN WALCHERENS STRAND

WALCHEREN - ZEELANDS TUIN

DOOR HENRI DRONKERS, BURGEMEESTER VAN VEERE, EN DR. SIBOLD S. SMEDING, TE MIDDELBURG. (Slot)

MITROPA-slaapwagen, Wagon-lits, een dining-car, bagagewagen en een Jumbo-locomotief ervoor, zoo davert de boottrein over zijn gestrekte baan door Zeelands vruchtbare landouwen. Dit is geen Zééuwsche trein: na Roosendaal stopt hij nergens meer. Met razende vaart dendert hij door 't Goesche station en zelfs om Zeelands hoofdstad bekommert hij zich niet: voort, voort jaagt hij naar zijn eindpunt, waar de zee zijn voortgang stuit, en de snelle mailboot met haar rood-wit-blauw gerande pijp met stoom op klaar licht, om passagiers en post over te nemen, teneinde deze vlug en met de befaamde Nederlandsche zeemanschap en zekerheid naar Engeland over te brengen. ☒ Dit is Vlissingen, de Zeeuwsche stad met het grootste aantal inwoners, de stad van marine en loodswezen, van zware industrie en lustig badstrand-vermaak, groot-havenstad-in-spe wellicht ☒ En wanneer men dan bedenkt, dat in de jaren 1438—1439, Hendrik van Borselen, Heer van Veere, nog bezitter was van de heerlijkheid Vlissingen, dan komt wel scherp in het licht de vergankelijkheid van al het aardsche ☒ In Vlissingens binnenstad vindt men de werkplaatsen en het administratiegebouw van de Koninklijke Maatschappij „de Schelde”, een van Nederlands grootste scheepswerven, waar tal van moderne zeekasteelen, sieraden van onze handelsvloot, van stapel liepen. ☒ Van groot belang denkt men dat zullen worden de nieuwe havenwerken en havenverbeteringen, den 17 April 1931 door H. M. de Koningin geopend. Vlissingens energieke burgemeester, een vurig propagandist voor al wat den bloei van zijn stad kan bevorderen, hoopt en verwacht, dat deze havenwerken, zoo gunstig aan de drukbevangen Scheldemonding gelegen, uitzicht op een nieuw tijdperk van grooten bloei zullen openen. ☒ Niet alleen beluistert men in Vlissingen het lied van den arbeid, ook als badplaats — Nederlands eenige

badplaats met een Zuiderstrand, zoo zegt burgemeester van Woelderren — komt het hoe langer hoe meer op den voorgrond. Een wandeling langs den Schelde-Boulevard is op zich-zelf reeds een waar genot, dat vanwege het voortdurend vertrekken en terugkeeren der Nederlandsche en Belgische loodssloepen en de talrijke in- en uitgaande schepen, die onder den wal passeeren, nergens in Nederland zoo gevonden wordt. ☒ Even voorbij de kazerne vindt men op den Boulevard den Gevangentoren, een overblijfsel van de poort van Oud-Vlissingen; hij dateert van het jaar 1563. Even vóór dezen Gevangentoren bevindt zich een in zee uitspringend gedeelte, een overblijfsel van een voormalig bastion, vanwaar men een prachtig en geheel vrij uitzicht over de zee en de Schelde heeft. ☒ Aan het einde van den boulevard ligt het levendige strand; daar is een uitnemende en modern uitgeruste gelegenheid tot baden, waarvan een druk gebruik gemaakt wordt. Goed ingerichte hotels met ruime terrassen, restaurants en cafés beijveren zich om de bezoekers de aantrekkelijkheid van een verblijf te Vlissingen te verhoogen. ☒ Strekt men de wandeling van het strand af westwaarts uit tot bij het voormalige fort „Nolle”, dan ontvouwt zich voor het oog een liefelijk panorama. Aan de eene zijde duinen en de zee, aan den anderen kant het landschap met tusschen hoog geboomte verscholen Walcherens dorpen, en op den achtergrond de torens van Middelburg. ☒ Langs een goed onderhouden, door een vereeniging aangelegd, rijwielpad door de duinen, kan men zijn schreden of zijn fietsstuur richten naar Zoutelande; dat, zij het dan langs anderen weg, ook met auto, bus en stoomtram te bereiken valt. Dit stille dorpje, vlak aan den voet der duinen, trekt hoe langer hoe meer de aandacht, zoowel van tal van schilders, als van badgasten uit binnen- en buitenland. Zijn eenvoudige kerkgebouw is, naar de meening van velen, de oudste kerk op

Foto C. J. Steenberg

WALCHEREN — ZEELANDS TUIN. PANORAMA VAN ZOUTELANDE

Walcheren. ☞ Merkwaardig uit oudheidkundig en architectonisch oogpunt is zijn forsche toren. In de onmiddellijke nabijheid van deze kerk is een diepe waterput, welke volgens de overlevering door den Christenzending Willebrord — die in 694 uit Engeland komende te Westkapelle zou zijn geland — gegraven moet zijn. ☞ De duinen zijn te Zoutelande vrij hoog en het uitzicht daarvan, eenerzijds over het eiland Walcheren, aan den anderen kant over de druk bevaren Schelde, waar de grootste booten tot vlak onder den wal voorbijstoomen, is van ongemeene schoonheid en bekoring. ☞ Het vorige badseizoen waren er in Zoutelande meer badgasten dan inwoners! Dit zijn allen natuurliefhebbers, want andere bekoorlijkheden dan de natuur ons biedt, moet men in Zoutelande niet zoeken. ☞ Aan de westelijke punt van Walcheren, daar waar de Noordzee haar woeste aanvallen van tijd tot tijd op de kust richt, ligt Westkapelle. ☞ De bescherming biedende duinen, die vrijwel overal het eiland omringen, worden hier onderbroken, en waar de natuur te kort schiet, moesten menschelijk vernuft en menschenhanden een dam opwerpen om het water te keeren. ☞ Ten koste van groote sommen gelds is hier een dijk gelegd, die een meesterstuk van waterbouwkunde is geworden. Zacht gloeiend naar zee aflopend, krijgt men op het eerste gezicht niet den indruk op zoo'n belangrijke zeewering te staan. Toch is deze dijk over een lengte van \pm 4000 meter met steenglooïng, staketwerk en basalt bezet; het onderhoud van deze zeewering kost aan het polderbestuur van Walcheren jaarlijks meer dan een ton gouds! ☞ Wanneer stormen loeien en de hoog opgezwepte golven den dijk beuken, dan heerscht er in het dorp geen angst! Integendeel: de vrouwen bakken pannekoeken in het blijde vooruitzicht, dat er werk aan den dijk zal komen, met als gevolg verruiming van inkomsten voor het gezin. ☞ De Westkappelaars zijn een bijzonder stoer en mooi slag volk. Verweerde, verbrande koppen hebben de mannen. Stug zijn ze aanvankelijk tegen den vreemdeling; hun kleine, veel te kleine petjes, staan met de klep scheef op hun kruinen, en men zegt, dat met het toenemen van des dragers moed en onverschrokkenheid, de klep meer nekwaarts geschoven wordt. . . . Toorop vond in Westkapelle de modellen voor zijn apostelkoppen en menig nog levende moderne schilder zocht hier ook inspiratie. ☞ Over den dijk en vervolgens door het vron bereikt men langs een goeden weg Zeelands deftige badplaats Domburg. Dit stille, eenvoudige dorp, ingetogen aan Walcherens noordkust gelegen, met een geanimeerd strandleven en, in gedistingeerden vorm, alles biedende, wat de badgast van standing verlangt, is meermalen door vorstelijken personen bezocht. ☞ In den loop der jaren zijn uit het strand ook tal van voorwerpen uit den tijd der Romeinen te voor-

schijn gehaald; deze vondsten hebben een plaats verkregen in het museum van het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen te Middelburg. ☞ Wie niet tegen een klimpartij opziet en den „Hoogen Hill” bestijgt, zal zijn moeite wederom beloond vinden door het aanschouwen van een boeiend panorama. De wijde zee met aan den horizon de duinen van Schouwen; het vriendelijke landschap met aardige villa's en landhuizen en in de verte de dorpen, die zich scherp afteekenen met hun huizen met felroode pannendaken tusschen de groene weiden en golvende korenvelden. . . . Heel in de verte Middelburgs 87 meter hoogen Abdijtoren, in den volksmond „Lange Jan” genaamd. ☞ En een zonsondergang van den „Hoogen Hill” af gezien vergeet men niet licht. ☞ Onmiddellijk achter de duinen strekken zich uit de bosschen van Domburg, de „Manteling” genaamd, waar doorheen ook de buitenplaatsen Westhove, Duinbeek en Berkenbosch te bereiken zijn. ¹⁾ ☞ Westhove met het kasteel van dien naam, bij liefhebbers der Nederlandsche letterkunde bekend uit mevrouw Bosboom Toussaints boeken, was in de jaren 1277—1572 het zomerverblijf van de machtige abten der abdij van Middelburg. Grachten, bruggen en torens zijn nog aanwezig, zoodat het kasteel een indrukwekkend aanzien behouden heeft. Op het voorplein staat nog een dikke lindeboom. ☞ In de onmiddellijke omgeving van het kasteel treft men nog een oude brug aan, de Romeinsche brug genaamd; de lanen van forsche eiken, dikke linden en dennen, waar tusschen door een waterpartij, bieden een buitengewoon mooie wandeling. ☞ De aantrekkelijkheid van Walcheren wordt nog verhoogd doordat de plattelands-bevolking haar kleding en gebruiken nog voor het meerendeel ongeschonden heeft bewaard. ☞ Kleurig en fleurig is de kleederdracht der vrouwen; die der mannen is vrijwel alleen in stemmig zwart. Ook de jonge boertjes en boerinetjes dragen in hoofdzaak, alhoewel met eenige kleine wijzigingen, het kostuum der ouderen. ☞ Een merkwaardige bijzonderheid is, dat er kleine verschillen in de kleding bestaan bij de bewoners der verschillende dorpen, zoodat een kenner kan zien in welk dorp de draagster woont. Deze kleederdrachten zijn voor een groot deel oorzaak, dat de laatste jaren des Donderdags Middelburg door vreemdelingen overstroomd wordt. ☞ Immers op dien dag wordt er markt gehouden en van het geheele eiland komen de boeren en boerinnen, dikwijls vergezeld van hunne kinderen, dan „naar stad”. ☞ De straten van Middelburg zijn dan bevolkt met de stoere landbouwers en blozende Walchersche boerinetjes in hun schilderachtige kleedij, en wanneer hij, die dit aanschouwt, zich realiseert, dat dit geen

¹⁾ Er zijn toegangskaarten voor deze buitenplaatsen, ten deele gratis, anderdeels tot matigen prijs, verkrijgbaar.

taalde. Het heeft behoord tot de boeten, die men betaalde als zoenoffer om de bloedwraak af te koopen voor een gesnelde kop. Het heeft behoord tot de geschenkoederen, welke men vroeger aan vorsten heeft aangeboden, die men om hulp in den krijg kwam smeeën, of die men zijn onderwerping kwam aanbieden. Ik ontving het onder meer als harta voor mijn dochter". ☞ Op dat poëtische eiland betaalt men elkander n.l. nog met steenen schotels, met oude, blauw-porcelainen en veelkleurige bordes, kommen en vazen, met koperen gongs, met vlaggen en met weefsels. ☞ „De radja heeft de legende van het bord niet geheel uitverteld", vervolgde het soa-hoofd en hij verhaalde toen, dat het een uitgemaakte zaak was, dat in den schotel een booze kracht school, de essence vermoedelijk van alles, wat er verdorven

was in dien kwaden, heidenschen krijger en in het onreine, wilde zwijn uit overoude tijden. Het bord bracht iederen nieuwen bezitter onheil aan. Voor zoover was na te gaan, had het immer ziekte en zelfs den dood veroorzaakt. ☞ „Ook ik ben zwaar ziek geweest, toen ik het bord ontving. Ik zit er thans aan vast, men kent het ongeluksbord", besloot de verteller. De schotel was incurante munt geworden. ☞ „Ik wil dit merkwaardige bord wel van u koopen", stelde ik hem nuchter voor. „Het verhaal van die druipsteengrot en dat litteeken is werkelijk interessant, het is alles heel geloofwaardig en ik wil het bord wel hebben. Ik geef u er het dubbele van de waarde in rijksdaalders voor". ☞ Ontsteltenis over zooveel dom sangfroid was op het gelaat van den radja te lezen, maar de oogjes van het soa-hoofd glinsterden hebzuchtig. Die Blanda's, ze gelooven niet, ze willen niet gelooven in de stille krachten, die in alle dingen van het Oosten schuilen, ze ontkennen ze, ze leeren het nooit . . . en de radja, betreurend mij de geschiedenis verhaald te hebben, ontraadde mij den koop. Het soa-hoofd, een kans speurend om van het onheilsbord af te komen, weifelend, protesteerde voor den vorm, ontraadde mede:

„Heusch, de ongeluksschotel brengt ziekte en dood. Het is beter om het maar niet te wagen. Wanneer de Toewan steenen schotels wilde hebben, dan waren er nog wel andere, mooiere, die hij billijk voor me kon krijgen". ☞ Maar koppig handhaafde ik mijn aanbod. Het zou te dwaas zijn om aan den hocus-pocus van deze fantasten geloof te slaan. Mijn westerschempirische geest wilde wel de proef op de som; de uitslag zou niet twijfelachtig zijn, dacht ik. Na lang gepraat, waarbij ik in het licht stelde, dat hetgeen bij Inlanders opging nog niet bij Blanda's behoefde op te gaan, werd de koop gesloten. De radja stond er hoofdschuddend bij en het soa-hoofd stak opgelucht zijn rijksdaalders op en verdween grinnekend en voldaan over de transactie. ☞ Mijn oppasser bracht het bord in mijn kamer en daar ik den volgenden dag een zwaren marsch voor den boeg had, begaf ik mij dadelijk ter ruste. Ik at of dronk niets meer voor ik

Uitg. ja. Erven A. W. Smits

WALCHEREN — ZEELANDS TUIN. HET STRAND VAN VLISSINGEN

in bed stapte. Mijn oppasser en een tournée-bediende sliepen voor de deur van mijn kamer op een mat. Voor het huis klonk de eentonige stap van den schildwacht. Vermoeid als ik was, sliep ik dra in. — ☞ Om half drie 's nachts ontwaakte ik in een ellendigen toestand. Het klamme zweet was mij uitgebroken. Ik haalde reutelend adem; probeerde te roepen; tevergeefs. De kamer werd door een petroleum-pitje flauw verlicht. „Een nachtmerrie", redeneerde ik, „mijnsondanks heeft die malle historie van het bord indruk op mij gemaakt". Met moeite richtte ik het hoofd op en zag in het schemerduister in een hoek van het vertrek tegen den wand het groene bord geplaatst. Het glinsterde in het zwakke lamplicht. Duidelijk zag ik het wreede, bleeke litteeken. Welke obsessie had zich van mijn geest meester gemaakt? Sliep ik of waakte ik? Welk zonderling gevaar bedreigde mij? Met een kreet liet ik mij in de kussens terug vallen. Gestommel voor mijn kamer. De oppasser vroeg: „Roept mijn Heer"? Verschrikte gezichten verschenen in de deur. ☞ „Ik wil dadelijk naar huis worden vervoerd", gaf ik te kennen, „laat een draagstoel gereed maken en zoek dragers". ☞ Tumult, geroffel

Uitg. ja. Erven A. W. Smits

IN DE VLISSINGSCHE HAVEN

show is, voor gapende Amerikanen in elkander gezet, maar werkelijkheid, levende overblijfselen uit een verleden toen er op dit gebied meer stijlbeseft was dan thans, dan zal hij erkennen, hier wel iets zeldzaam schoons en iets heel bijzonders te zien. ☼ Wij hebben U thans de poort naar Zeelands tuin ontsloten, en als hoveniers, trotsch op de gaarde, waarin zij arbeiden, wezen wij U, zooals dit goeden gidsen betaamt, wat naar wij meenden goed en schoon, Uwe aandacht waard was. Maar dat is lang niet alles: wie zelve met speurend oog ronddoelt, die vindt steeds meer. Zoo is 't ook hier: wendt Uwe schreden eens naar Walcheren, en gaat nu zelf op onderzoek uit. 't Zal blijken, dat wij nog te kort schoten, en ge zult erkennen: het is goed wezen in Zeelands tuin!

HET ONZALIGE BORD

DOOR G. L. TICHELMAN

HET is vele jaren geleden gebeurd op een eiland ergens in den Oostelijken hoek van onzen Indischen Archipel, ergens „where the pavement ends” en waar ik als jeugdige bestuursambtenaar was geplaatst. Het is een eiland van steile bergen, sombere wouden, schuimende cataracten en woeste bergstroomen. Een groot deel der bevolking leeft daar nog in natuurstaat. De primitieve menschen jagen en visschen wat, verluieren en verdroomden de rest van den tijd en pogen als bijna volmaakte fainéants te vergeten, dat er nog zooiets bestaat als een Kompania¹⁾, die heeren-diensten vordert en belastingen oplegt. 's Avonds zitten de mannen bij elkaar gehurkt om een vuurtje en pruimen wanstaltige pruimen en krabbelen zich op hun kroeskop en doen elkaar verhalen, het een al mooier en onwaarschijnlijker dan het andere. En ze vertellen malkander van de oude tijden, van de vroegere radja's, van krijgers en sneltochten en buitgemaakte koppen, van dood en verderf en van geesten en verschijningen. Dan kruipen ze dichter bij elkaar en wie het ergst opsnijdt, is het meest in tel. Zoo komt het waarschijnlijk, dat men op het verre eiland struikelt over de legenden en elke boom, elk watertje en elke steen zijn geschiedenis bezit. Het ruischen der boomen, het kabbelen van een klaar beekje over de steenen, de schelle schreeuw van een hert in het duistere woud, het zijn al geluiden, welke geheimenis inhouden. ☼ Na een langen, vermoeienden tocht langs de kust kwam ik op een inspectie-reis tegen den avond in de volkrijke negorij S. aan, een goede dagreis van mijn standplaats verwijderd. Ik nam mijn in-trek in de woning van het dorpshoofd, een ouden Mohammedaanschen radja. Mijn geleide van gewapende politiedienaren werd gehuisvest in de pasangrahan, gelegen tegenover de woning van het negorijhoofd. Na een bad genomen te hebben

nuttigde ik mijn eenvoudig avondmaal, bestaande uit rijst, groenten, wat visch en lombok en eenige bananen bij wijze van toetje. Daarop begaf ik mij naar de voorgalerij om er nog een cigaret te rooken en een boom door te zagen met het negorij-hoofd. De oude radja, een echte prater, die wist,

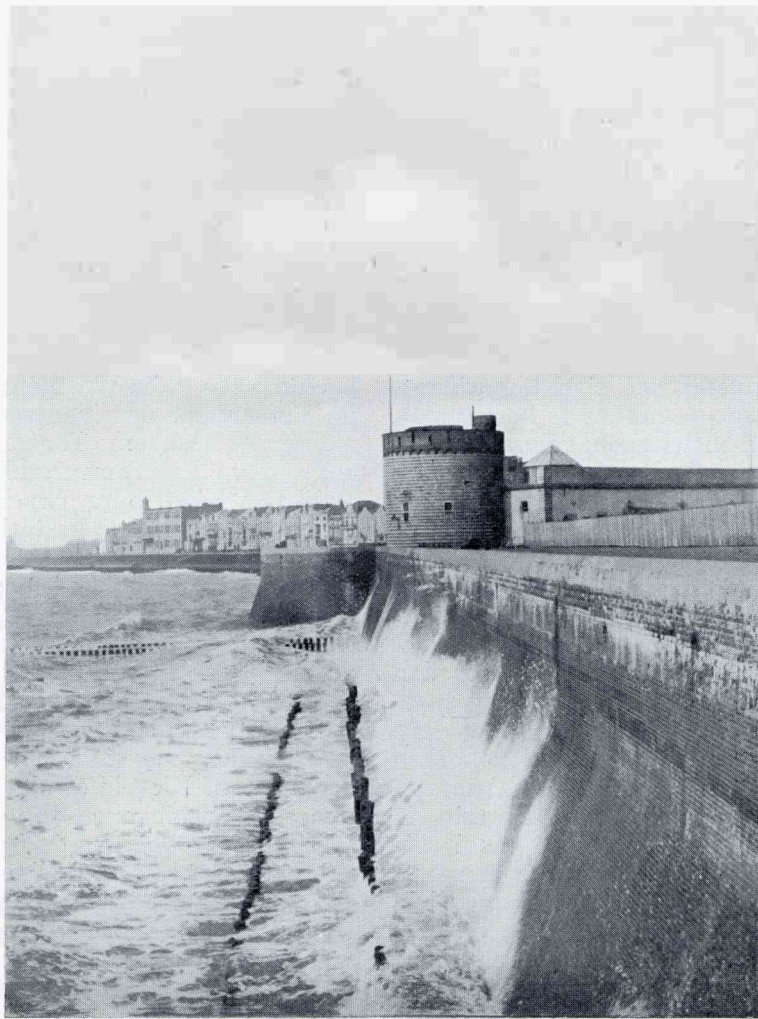

WALCHEREN — ZEELANDS TUIN. VROOLIJKE STOFFAGE VAN HET DOMBURGSCH STRAND

evenals die groote krijger vroeger door het woud gezworven had. ☼ Op zekeren dag kwam deze ever in bewoonde streken, waar men om de aanplantingen tegen het wild te beschermen vele springlansen had opgesteld en ziet, door een dezer springlansen werd het zwijn doodelijk getroffen. Het

sleepte zich voort naar een druipsteen-grot, waar het den laatsten adem uitblies en... veranderde daar in een steenen schotel, welke in die grot vastgroeide aan het gesteente. Daar werd de schotel aange-troffen en de gelukkige vinder bikte hem voorzichtig los en bracht hem naar huis. De plaats, waar de schotel aan het gesteente heeft vastgezet, is duidelijk te zien, ook het litteken op de plaats, waar de lans in het lichaam van het wilde zwijn is gedrongen, is duidelijk te onderkennen". ☼ „Dat is een wonderlijke historie, radja”, gaf ik glimlachend toe, „zou ik dien schotel eens mogen zien?” ☼ Het soahoofd, dat opgetrommeld³⁾ werd, verklaarde zich bereid het bord te toonen. Het bleek een groote, groene, steenen schotel te zijn, overdekt met een laag glazuur, waarin eenvoudige bloemen en bladernotieven voorkwamen. Inderdaad was duidelijk te ontwaren, dat de schotel in een druipsteengrot als het ware was vastgegroeid geweest aan het gesteente. Aan den buitenkant bevond zich een misbaksel in het glazuur, dat werkelijk gelijkenis vertoonde met een wreed, bleek litteken. ☼ „Wie is de

vinder van het bord?” informeerde ik. ☼ „Dat weet men niet, mijn Heer”, antwoordde het soa-hoofd. „Het is al vele malen van den een op den ander overgegaan; het heeft behoord tot de harta⁴⁾, waarmede men de jonge bruiden be-

LANGS DEN NOORDZEE BOULEVARD TE VLISSINGEN

1) Kompania = Gouvernement. 2) soa = wijk. 3) Dit optrommelen geschiedt zoo letterlijk mogelijk, door het slaan op een soort langwerpige trommel, tifa geheeten. 4) harta = bruidsschat.

op de tifa, gepraat. „De Toewan is ziek geworden. Hij heeft het ongeluksbord gekocht”. En de oude radja, verschrikt, hoofdschuddend, strompelde prevelend heen en weer: „La Allah ha il Allah ¹⁾), hij had nog zóó ge- waarschuwde. Hij was heel dom geweest en heel on- voorzichtig. Had hij maar zijn mond ge- houden over het ongeluks- bord. Er wa- ren immers ge- noeg verhalen, nog veel onge- looflijker dan van het bord. Inderdaad, hij was heel dom geweest. Gave Allah, dat de Toewan er boven op kwam. Wat een soe- sah, wat een soesah! Goedbeschouwd was het soa-hoofd een

Foto L. Spronk

WALCHEREN — ZEELANDS TUIN. PANORAMA VAN DOMBURG (NIEUW GEDEELTE)

ellendeling en hij zou het hem bij gelegenheid weleens inpe- peren. ☼ Ik werd in den draagstoel geheschen en snel en stil ging het huiswaarts. Vrijwel bewusteloos en met hooge koorts werd ik op mijn stand- plaats aange- bracht. Drie dagen lang lag ik met hooge koortsen ijlend te bed. Toen zakte de koorts en was ik de cris- sis te boven gekomen. ☼ Eentoeval?.... Waarschijn- lijk, doch der- gelijke erva- ringen wakke- ren niet den lust aan tot experimentee-

ren op het gebied van stille krachten.

¹⁾ Zooveel als „God, o God!”

HET MAGGIADAL EN ZIJN ZIJARMEN

DOOR NINA J. DIJKSTRA

VALLE BAVONA

EEN van de interessantste tochten die ik van Bignasco uit maak, is door het woeste Bavonadal tot aan het eindpunt San Carlo. ☼ Door deze vallei rijdt er geen postauto, zooals door de meeste der andere dalen. Men kan San Carlo slechts langs een smallen weg en te voet bereiken. De afstand van Bignasco tot aan het eindpunt wordt op drie uren gaans geschat, maar daar ik onderweg veel stil houd om te fotografeeren, doe ik er ongeveer vijf uren over. In den zomer kan men te San Carlo overnachten en den volgenden dag den Basodino, den hoogsten berg in Tessino (3276 m.), met zijn prachtige gletscher bestijgen. ☼ Bignasco, het vroolijke berg- dorp met zijn witte huizen, ligt warm in de zon te bak- ken, als ik met kiektoe- stel, proviand en een goede dosis wandel- lust op pad ga. Een klare hemel welft zich hoog bo- ven de kale rotsbergen die het dal nauw omsluiten. Blanke sneeuwtoppen teekenen zich scherp omlind af tegen een blauwe lucht. De Bavona, woest- onstuimig, danst haar weg over enorme rotsstenen. ☼ Eerst kom ik door het dicht bij gelegen dorp Caverigno en daarna begint dan het eigenlijke Bavonadal. ☼ Het schijnt, dat Valle Bavona het eigendom is van de gemeente Caverigno, zoodat het ook meerdeels inwoners van dit dorp zijn die de kleine, primitieve gehuchten in deze vallei bevolken. Van zoo vroeg mogelijk in het voorjaar tot zoo laat mogelijk in

Foto's N. J. Dijkstra

HET DORPJE RITORTO IN HET BAVONA-DAL

den herfst leven deze eenvoudige menschen hoog in het dal, om slechts noode gedurende de wintermaanden naar Caverigno en Bignasco terug te komen. Een gemeenteverorde- ning evenwel verbiedt het verblijf in de hooge gehuchten gedurende bepaalde maanden van het jaar, daar steenstor- tingen en lawines het wonen in de bergen dan onveilig maken. ☼ Want dit is het typeerende en tevens het gevaarlijke van dit dal, dat de omringende bergen zoo woest en onherberg- zaam zijn en dat er langs dehooge, stei- le wanden zooveel stee- nen en rots- blokken naar beneden stor- ten. Overal langs den weg liggen de steenreuzen verspreid, ter- wijl ook het riviertje langs en over enor- me steenge- vaarten zich een weg moet zoeken. En dan zijn er langs den weg telkens plaat- sen, waar van boven neer- ploffend rots- gesteente een huis tot een ruïne van af- gebrokkelde muren, toteen treurig over-

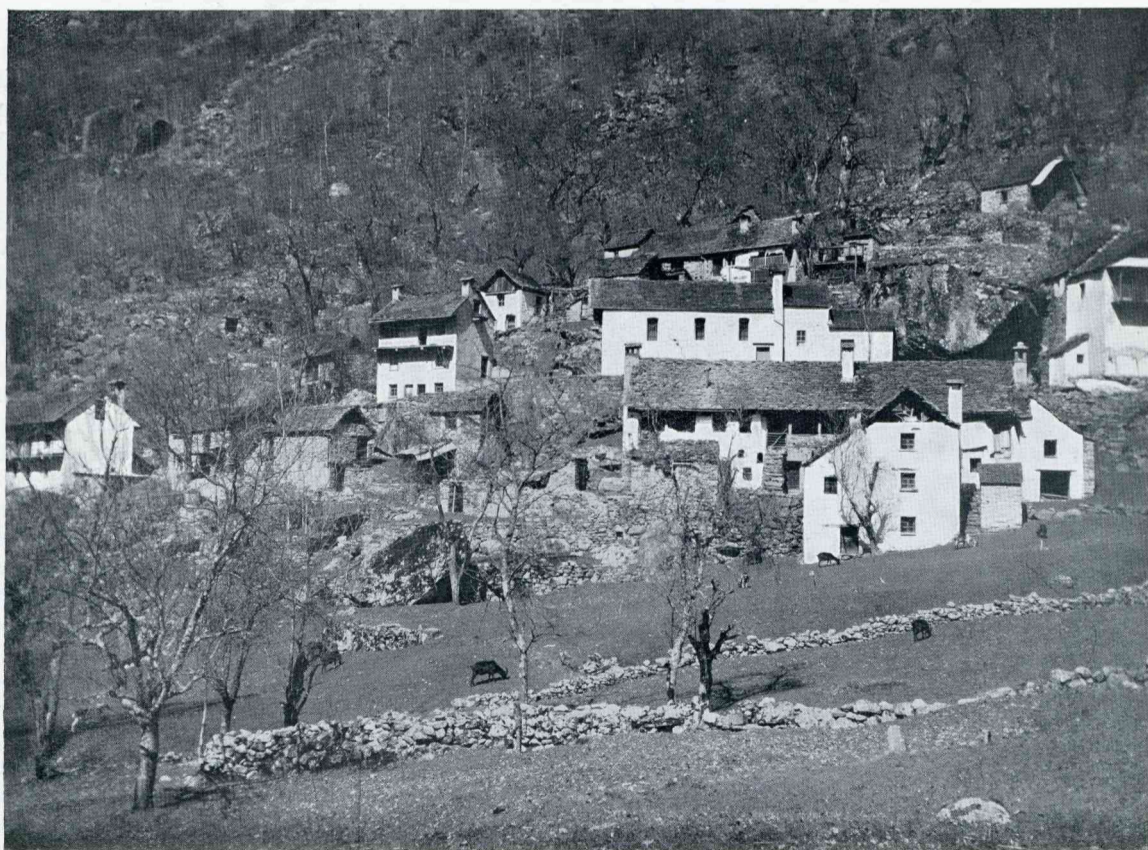
blijfsel van wat eens een menschelijke woning was, heeft ge- maakt. ☼ Langs kleine gehuchtjes ga ik nu, die liggen als groene oasen te midden der rotsenwildernis. Als nietige lapjes vruchtbaarheid, geplekt tegen den dorren bergwand. Soms is er bij zoo'n klein dorp tusschen wat lage muurtjes van ruwe steen een geurig bloemenweitje vol bloeiende crocusjes of wat oude, kromme vruchtboomen in een stil landje. ☼ Dan kom ik aan Fontana, het geitendorp, zooals ik dit ge- hucht doopte. Want overal in het rond, tusschen de huisjes

en in de smalle gangetjes loopen er bruine en zwarte geitjes. Als ik nader kom volgen ze me nieuwsgierig en wippen vrolijk voor me uit, de steentrappen op, naar de hooggelegen straatjes. Daarboven in het dorp vind ik, tusschen de met vreemde hoeken achter en boven elkaar gebouwde huisjes, een kleine, witte kapel, waar van het dak door een zwaar rotsblok gedeeltelijk is ingedrukt. Een laag schuurtje naast het kerkje, nog erger in de knel geraakt, kan ieder oogenblik onder het gevaarte bedolven worden. ☼ Uit een der nauwe straatjes komt een vrouwtje met een grooten sleutel in de hand. Zij komt het kerkje voor me openen. Een Maria-kapel is het, donker en kaal, met smalle, gele ruiten. Het kleurige altaartje is afgesloten achter hoog traliewerk. Een hoogst primitief bedehuisje. Maar zelfs hier, tusschen de besloten muren van hun heiligdom, zijn de bergbewoners niet veilig. Want buiten hangt daar steeds boven het kleine gebouwtje de dreigende rotssteen. ☼ Beneden aan den weg ligt de dorpsfontein van Fontana en daar vindt men aan een heiligennis ook de dorpsbrievbus. Levata Lunedì, staat er op geschreven. Wat wil zeggen, dat de bus slechts eens per week (in dit geval op Maandag) gelicht wordt. Op dien dag is er dan ook de mogelijkheid, dat men iets met de post ontvangt. ☼ Na het dorpje Fontana wordt het dal nog woester, de omgeving nog eenzamer. Het lijkt mij toe of ik nu de bewoonde wereld geheel achter me laat. Op enkele plaatsen schijnt het wel of geheele stukken berg naar beneden te pletter zijn geslagen, zoo groot is de wildernis van op en over elkaar liggende steenen en rotsen. De bergwanden, kaal, ongenaakbaar, omsluiten het dal met scherpe lichtcontrasten. Nu eens donker dreigend met diepe schaduwen, dan weer regenboogkleurig verlicht met felle flikkering van zon op grillige uitsteeksels. ☼ Soms kom ik er langs een plaats waar een houten kruis is opgericht, als waarschuwing, dat hier iemand van langs den hemelhoogen rotswand naar beneden gestort is. ☼ En steeds recht voor me uit is er de Basodino, die het dal naar het Noorden afsluit, de hooge sneeuwberg met zijn blanken gletscher en zijn scherp geteekende witte wanden. ☼ Nu verruimt het dal zich tot een wijde, ronde bergkom. Het lijkt wel of er nergens meer een uitweg is, alsof de machtige bergmuren zich rondom hermetisch sloten. Het pad moet doodloopen tegen den rotswand . . . Maar even verder komt er dan weer perspectief. Tusschen de rotsen wordt een nauwe doorgang zichtbaar. ☼ In zoo'n wijde, diepe bergpan ligt ook Ritorto, het poppendorp. Als door een kinderhand opgezet staan de bouwdooshuisjes met het miniatuurkerkje opeen gedrongen. Als een hoopje nietig bouwwerk ligt het aan den voet van den bergreus. En langs den zonbeschenen bergwand, met vergeruisch, glijdt in stralen van lichtend zilver het vallende water. ☼ Het riviértje splitst zich hier in verschillende kleine stroompjes, waartusschen op de groene landstrooken laag kastanjehout welig groeit. ☼ Aan het einde van de bergkom, daar, waar de rotsmuren zich tot een smallen doorgang openen en het dal zich wederom vernauwt, ligt dan de volgende nederzetting, Foroglio. Maar vóór men aan dit gehucht komt moet men met een schilderachtig bruggetje eerst de Bavona, die hier een wijde slingerbocht maakt, oversteken. ☼ Achter het dorpje ligt een glooiende, begroeide heuvel. Een plekje groene vruchtbaarheid tusschen dor gesteente. Hier zit ik een poosje stil onder wat oude kastanjeboomen, op een laag steenen muurtje. Ik zie er juist van boven op het gehuchtje neer, een echte rommelhoop van grijze muren en grauwe pannendaken. Slechts een of twee wat grootere huisjes zie ik er onder, die er met hun houten

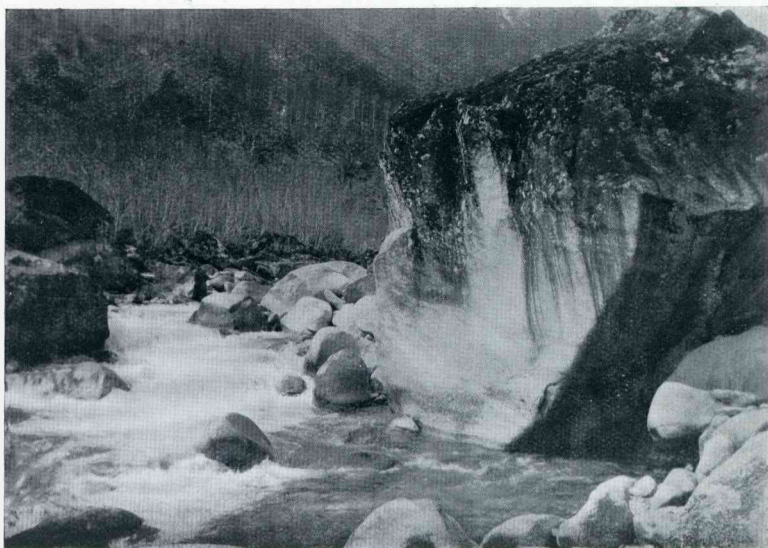
HET KERKJE VAN FOROGLIO IN HET BAVONA-DAL

loggia bewoonbaar uitzien. De andere gebouwtjes lijken niet veel meer dan donkere stallen. En daar boven uit kijkt de hoge kerktoren ver het eenzame dal in. ☼ Als ik midden door het grauwe gehucht naar beneden, naar het bergpad afdaal, kom ik ook langs het zonbeschenen kerkje. Een grappig licht pleintje, niet veel meer dan een hoog rond bordes, ligt er als een presenteerblaadje voor. Langs het nauwe gangetje, dat van het kerkje naar omlaag leidt, vind ik een geheele eerewach van nieuwsgierige zwarte geitjes op me

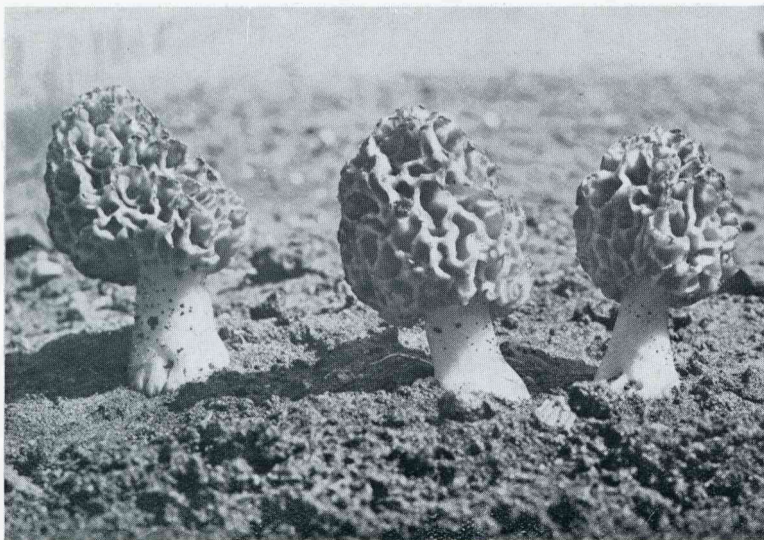
FONTANA, HET GEITENDORP IN HET BAVONA-DAL

wachten. Vochtige snuitjes snuffelen vertrouwelijk langs mijn handen en mijn geopende kiektoestel in het bijzonder trekt warme belangstelling. ☼ Na Foroglio wordt het pad, dat nu aan den anderen kant van de rivier loopt, steeds smaller en steeniger. Ook gaat het nu vrij steil met windingen door het dal omhoog. De laatste stralen van de achter den rotsberg wegzinkende zon vallen juist nog op een miniatuur gehuchtje, dat aan den overkant vlak aan het water ligt. In dit nauwe dal tusschen de hemelhooge bergmuren zijn de dagen kort. Het is er vroeg avond en eerst laat morgen. ☼ Nog een laatste glimlach van zon glijdt warm langs den rotswand. Dan plotseling is alles grijs en somber. Maar bij het kleine gehucht Fontanella valt door een nauwe rotsspleet tusschen de bergen een bundel gouden zonnestrallen als een lichtende streep in het donkere dal. Een paar bevoorrechte huisjes liggen in den dansenden lichtbundel, de andere gebouwtjes zijn gevangen in de schaduw van den rotsberg. ☼ De vallei zal er in den zomer wel vriendelijker uitzien als hier en daar de kastanjeboomen een groen bosch vormen en de zon hooger en langer het dal in schijnt. Maar nu heb ik een gevoel alsof ik in een vreemde, grimmige wereld van rotsen en nog eens rotsen ronddoel. En te midden van deze dorre eenzaamheid liggen er de miniatuurgehuchtjes als opgezette speelgoedorpjes uit een kinderbouwdoos. Wonen er in die poppenhuisjes echte, werkelijke menschen, gewone gezinnen met veel kinderen? Het lijkt welhaast niet goed mogelijk. ☼ Als ik te Fontanella op een steen langs den weg even uitrust, vraagt een voorbijkomend boertje, wijzend op een huisje in de buurt, of ik soms melk wil. — „Non, non, grazie”, zeg ik en schud van neen. Want het is al laat en de weg is nog lang. En vóór de duisternis invalt moet ik trachten te Bignasco terug te zijn. ☼ Dan kom ik aan Sonlerto en dat is wel het meest schilderachtige dorpje dat ik op dezen tocht zie. Ik heb het het fortin- of wel het vestingdorp gedoopt. Want als een oude, grimmige citadel ligt de steenmassa van grauwe huizen dwars over den weg. Het gehucht is gedeeltelijk tegen de rotsen gebouwd en de grijze muren en daken vormen één geheel met den donkeren rotswand. ☼ Het pad houdt hier op en door de nauwe gangetjes van het gehucht moet ik mijn weg zoeken. Achter het dorp zet het paadje zich voort, een heel smal voetpad nu, dat zich hier en daar tusschen de steenen verliest. ☼ Bijna heb ik nu de breede bergkom bereikt, waarin San Carlo tegen den witten sneeuwwand ligt. Maar eerst moet ik nog een wildernis van rotsen doorkruisen, een dorre vlakte van kris en kras door elkaar liggend gesteente. Het lijkt wel of het geheele terrein tusschen Sonlerto en San Carlo militair gebied is. Eén groot kapot geschoten vestingwerk, of de overgebleven brokstukken van een gebombardeerde stad. Het is mij alsof ik, de eenige overgeblevene na een veldslag, door een doodenstad wandel. En het gevoel van eenzaamheid dat mij overvalt is zóó overweldigend, dat mijn hart er bijna van stilstaat. ☼ En juist hier, waar het zoo „öde”, zoo angstwekkend eenzaam en verlaten is, duiken er van achter de rotsblokken donkere menselijke gedaanten op, nu eens duidelijk zichtbaar dan weer verdwijnend achter een steenblok. Het zijn volwassen mannen die langs het rotspad afdalen. Drie, vier, vijf, tel ik er en reeds van verre zie ik dat zij geen inwoners

DE BAVONA

van het dal zijn. Het lijken wel vagebonden met slappen hoed, rugzak en bergstokken. Zij slingeren zoo'n beetje tusschen de steenen rond zonder flink door te loopen, alsof ze geen bepaald doel hebben. ☼ Ik ben er mij duidelijk van bewust hoe absoluut overgeleverd ik aan deze heerschappen zijn zou, mochten zij slechte bedoelingen hebben. Juist tusschen beide dorpjes in, zie ik van hier uit noch Sonlerto, noch San Carlo. En deze steenenwildernis is wel juist een uitgelezen plaats om iemand te plunderen of te vermoorden zonder dat er een haan naar zou kraaien. ☼ Omkeeren zou evenwel onverstandig zijn, nu de mannen mij reeds gezien hebben. Dus stap ik maar rustig verder, alsof het alles heel gewoon is, alsof ik mij in deze steenwoestijn geheel thuis en op mijn gemak gevoel. De mannen kijken me aan, zeggen iets in het Italiaansch, roepen me nog wat na, maar blijken verder niet gevaarlijk. Daar ben ik dus alweer goed doorheen gekomen. ☼ Maar mijn rust en het veilige gevoel dat ik gewoonlijk in Zwitserland heb, ook in eenzame streken, ben ik voor vandaag verder kwijt. Ook wordt het hoog tijd om terug te keeren. Maar nog altijd stijgt de weg door dor gesteente, zonder dat San Carlo in zicht komt. ☼ Bij Sonlerto heb ik tegen den witten sneeuwwand in de lichte bergpan van verre even het plaatsje zien liggen. Het ligt er op een kleinen heuvel als een vogelnestje in de wijde kom. En terwijl het geheele verdere dal in donkere schaduw ligt, wordt dit kleine bergnest nog vroolijk door de volle zon beschenen. ☼ Maar dan heb ik het weer uit het oog verloren en is er slechts de woestijn van steenen, waardoorheen de weg omhoog leidt. Langs een grauwe, alleenstaand kerkje gaat het pad, totdat bij een winding van den weg opeens de zonnige, lichte bergkom aan mijn voeten ligt. En dan zie ik ook, hoe hoog in den gesloten wand der rotskom een open poort is, waardoor de stralen der zinkende avondzon nog warm op San Carlo neerschijnen. ☼ Gezien van de grijze wildernis uit, waarin ik sta, ligt het dorpje daar als een helder verschiet, als een ver lichtend visioen. En ik voel me als Mozes, die het beloofde land aanschouwt en het niet mag betreden. Want het is hoog tijd, ik moet terug gaan. Ik heb het eindpunt van dit dal gezien, maar het niet bereikt. ☼ Zoo ligt dan San Carlo op zijn heuvel tegen den lichtenden sneeuwwand nog warm van zon beschenen, als ik door het nu geheel versomberde dal tusschen de lugubere steenmassa, langs het smalle bergpad terugkeer. Achter het vestingdorp zie ik de vijf mannen voor me uit slenteren. Ik voel er niet veel voor om ze in te halen. Maar dan komt mij een jonge Zwitsersche boer achterop, die met een draagmand op den rug huiswaarts gaat. We maken een praatje en blij, vertrouwd gezelschap gevonden te hebben, loop ik met hem verder. Als we de mannen voorbij gaan vertelt de Zwitser dat het uitgeweken Italianen zijn, die over de pashoogte naar San Carlo zijn gekomen. Uit angst voor Mussolini's ijzeren hand zijn ze uit hun land weggevlucht. Twalf uren hebben zij door hoge sneeuw moeten waden om over den pas, die in den winter niet zoo streng bewaakt wordt, te komen. ☼ Mijn geleider vertelt mij ook van de menschen in het dal. Tusschen Mei en November zijn de plaatsjes Bignasco en Caveragno bijna geheel uitgestorven, omdat de bewoners dan in de berggehuchten leven. Ook de scholen zijn dan gesloten. De koeien geven boven in het dal meer melk, omdat er daar een fijner soort gras groeit. ☼

Foto's C. A. v. d. Gen

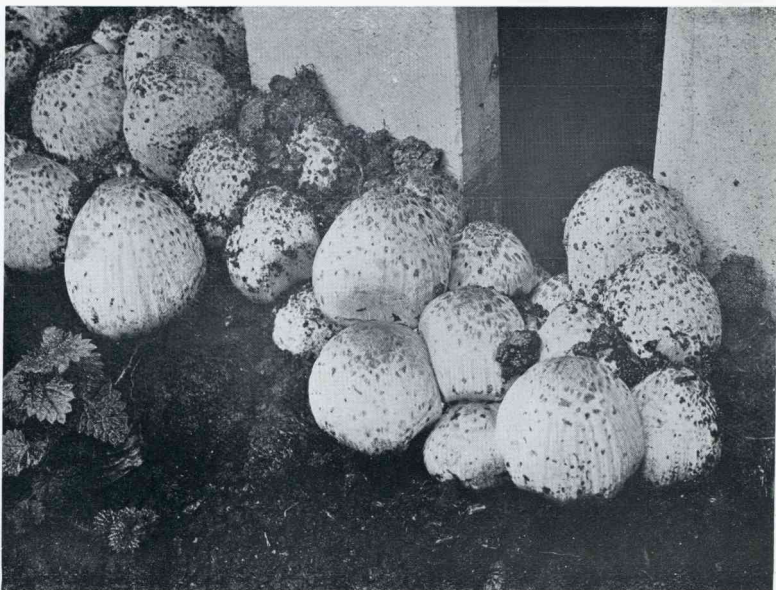
VOORJAARSPADDESTOELEN. MORIELJE

Zoo vertelt mij de vriendelijke boer, terwijl we samen in de toenemende schemering door het stille dal naar beneden gaan. Telkens wijst hij naar boven, naar den steilen rotswand en zegt: „Pericoloso, molto pericoloso” (heel gevaarlijk). En waarlijk, dat is niets te veel gezegd. Zoo nu en dan komen we een vrouwtje tegen, dat met een mand boodschappen naar haar dorpje terug gaat. Zeker inkoop en gedaan in Caveragno. Een paar meisjes rusten bij een Mariakapel. Achter ons op den gletscher van den Basodino ligt nog een smal reepje zon. Recht voor ons staan de lichte sneeuwtoppen in rozen avondgloed. En nog vóór de eerste lichten opgaan en de duisternis valt ben ik thuis.

Voorjaarspaddestoelen

DOOR C. A. VAN DE GEN

HET rijk der paddestoelen! Geheimzinnige wereld van wonderlijke tegenstellingen, van prachtige kleuren en bizarre vormen, maar ook van muffe geuren en ondergronds gewroet van bleke vernielende schimmeldraden. Eigenlijk gaat het alomtegenwoordige schimmelleven het heele jaar door zijn gang, al houdt dan ook de leek den herfst voor den paddestoelentijd, omdat dan deze wondermooie planten in drommen, bij honderden, de velden en wegen, de bosschen en de heide, stad en land veroveren en hun nuttig werk verrichten door de massa's doode organische materie, die is overgebleven door het sterven van het grootste gedeelte van de zomersche flora, te verteren en dus op te ruimen. Toch maakt het voorjaar als paddestoelenproducent geen slecht figuur. Verscheidene uiterst interessante soorten maken alleen in dat jaargetijde hun opwachting, terwijl er ook een aantal zijn, die in den herfst en in den voorzomer fructificeeren. Een echte paddestoel van den voorzomer is de onvolprezen morielje. Fijnproevers onder de mycophagen stellen hem op hoogen prijs, doch het geldt, wat betreft de culinaire eigenschappen van de morielje, evenals trouwens van de paddestoelen in het algemeen, dat smaken verschillen. Het meerendeel onzer landgenooten zal hoogstwaarschijnlijk wel voor immer gespeend blijven van de genietingen welke het gebruik van paddestoelen volgens de kenners oplevert, omdat in verreweg de meeste gevallen de smaak der paddestoelengerechten slechts wordt verkregen door kunst en vliegwerk als sausjes en specerijen en in ons land het geheele jaar door een groote variatie aan goed smakende voedingsmiddelen uit het rijk der hoogere planten het gereedmaken van fungusgerechten, die bovendien voor de groote massa der leeken het gevaar van vergiftiging lang niet denkbeeldig doen zijn, vrijwel overbodig maakt. Op de meeste vindplaatsen komt de morielje verspreid voor, doch in sommige gevallen groeien de merkwaardige vruchtlichamen, die er uit zien als sponzen op een blanken witten steel, in groote hoeveelheden bij elkaar. In het hartje van Amsterdam is een plek, waar er elk jaar minstens een paar honderd hun kopjes boven het vochtig zand steken onder rijzige oude iepenboomen. Want merkwaardig, de Morielje leeft graag onder iepen! Omdat de *Morchella esculenta*, zoo heet de wonderlijk gevormde zwam, onder de gastronomen zulk een uitstekende reputatie geniet, heeft men natuurlijk getracht, deze soort, evenals de champignon, kunstmatig in groote hoeveelheden te kweken. Dit is ook in vele gevallen gelukt, doch, zooals dat bij het cultiveeren van eigenlijk alle paddestoelen het geval is, slechts met inachtneming van de meest uitgebreide voorzorgsmaatregelen. Zelfs dan komt men nog tegenover vrijwel onverklaarbare mislukkingen te staan. Geflin kon van een kweekbed van 9 vierkante meter ongeveer 13 K.G. morieljes oogsten, een opbrengst, die, gezien de hooge prijzen, welke voor deze lekkernij betaald worden, zeer zeker de moeite waard genoemd mag worden. Men meent te hebben opgemerkt, dat morieljes een voorliefde hebben voor artisjokbedden, die begoten zijn met salpeterhoudend water. Niemand kan echter op het oogmerk nog beweren, dat men ook maar het geringste begrip heeft van de duizend en één invloeden, die het al of niet groeien van dit wonderlijke gewas beheerschen. Een feit is het, dat als eenmaal een flinke collectie morieljes op een bepaalde plaats is geoogst, men er vrij zeker van kan zijn, dat de planten er het volgend jaar terug komen. In tegenstelling met de morieljes, die slechts in het voorjaar verschijnen, vormt de kale inktzwam, *Coprinus atramentarius*, zoowel in den voorzomer als in den herfst zijn monotoon grijze hoeden, overal waar een voedzame bodem den mycelium-

VOORJAARSPADDESTOELN. INKTZWAMMEN

Eiwormig komen de jonge zwammen uit den grond te voorschijn

draden voedsel verschaft. Het groepje, waarvan ons de foto's vier levensmomenten doen zien, groeide langs een hekje in de luchtige bladaarde van een goed onderhouden tuin. Ontzaglijk snel schoten de jonge vruchtlichamen als

INKTZWAMMEN. EERSTE TEEKENEN VAN VERVAL

geheimzinnige eieren uit den bodem, steeds in groepen, dicht opeengedrongen met nog onzichtbare stelen. Het was een periode van vochtige dagen, de vrij hooge temperatuur werkte ook mede en de snelheid, waarmee het groeiproces van de merkwaardige zwammen zich afspeelde, was de

INKTZWAMMEN. HET VERVLOEIINGS-
PROCES SCHRIJDT VOORT

moeite van het regelmatig observeeren en fotografeeren dubbel en dwars waard. De jonge exemplaren hadden vrij veel schubben op hun nog sterk gewelfde hoeden, wel wat veel eigenlijk voor een „kale” inktzwam, maar dergelijke afwijkingen zijn in de wereld van de schimmels en hun vruchtlichamen nogal veelvuldig en maken het determineren van de verschillende soorten wel eens lastig. De „graad van „beschubbing” kan zelfs bij exemplaren van één groepje aanmerkelijk uiteenloopen. Het was een merkwaardig schouwspel, het ontplooiën van deze snelle groeiers. Reeds eenige uren nadat de vochtige aarde door „de duivelseieren” was opgelicht en opzij geworpen, begonnen zich de stelen te strekken en de naar binnen gebogen hoedranden weken uiteen, zoodat de eivorm in die van een „echte” paddenstoel overging. Precies zestien uur na de eerste foto werd de tweede gemaakt: de tot dusver wel grauwe, maar verder smettelooze hoeden vertoonden aan hun randen de eerste teekenen van het komend verval: er kwamen kleine scheurtjes in en een in den beginne nauwelijks waarneembare zwarte verkleuring zette het vervloeiingsproces in waaraan de inktzwam haar naam te danken heeft. Toen eenmaal de afbraak begonnen was, bleek er geen houden meer aan: drie uur later waren de hoedranden over hun geheelen omtrek naar boven omgekruld en duidelijk bedekt met een glimmende zwarte substantie. Nog zeven uur later en de eens zoo fraai gevormde zwammen-groep was vervormd tot een onherkenbare massa van overmatig uitgegroeide dunne, schriële stelen, aan het eind waarvan als vieze zwarte plakjes zich de overblijfselen bevonden van de nog kort geleden zoo sierlijke, vleezige hoeden. De *Coprinus atramentarius* heeft zijn naam gekregen, omdat de paddestoele vooral in voedselrijken bodem worden gevonden (kopros = mest) en omdat de inkt, die er afdruipt, zwarter is, dan die van de meeste *Coprinus*-soorten (*atramentum* = inkt). In een oude uitgave van een kruidenboek vond ik eenigen tijd geleden een stukje papier, waarop werd vermeld, dat het was beschreven met het afgedroopen vocht van de „mesthoopige zwam” (zoo heette in de vorige eeuw onze *Coprinus*). Het jaartal was 1836 en ofschoon de zwarte kleur iets bruin was aangelopen, bleek de plantaardige inkt zich toch merkwaardig goed te hebben gehouden. Men heeft langen tijd in de meening verkeerd, dat het druipen der inktzwammen diende ter verspreiding van de sporen. Het is echter gebleken, dat deze twee gebeurtenissen na elkaar plaats vinden: als de inkt zich gaat vormen door afbraak van het hoedweefsel, zijn de lichte sporen reeds grootendeels uit de hoeden verdwenen.

Een Toscaansche stad in de latere middeleeuwen

(*Vervolg van bladz. 267*)

SIDDEREND en stervend van den honger, was de keizer het liefst weggereden, maar hij bezat paard noch geld of vrienden. De Capitano liet een tafel aanrichten en gaf den keizer een deel terug van de goederen, die hem waren ontnomen. Doch toen de keizer gespijzgd en gelaafd was, stelde hij den Sieneezen, die zich overwinnaars waanden, zijn voorwaarden. Er werden onderhandelingen gevoerd, die in het voordeel van den keizer uitvielen. De stad betaalde den vorst twintig duizend florijnen voor de gunsten, aan de Signoria geschonken en bovenal voor het recht, onmiddellijk onder den keizer te staan, hetwelk de stad was toegekend. De keizer is nooit meer naar Siena teruggekeerd, maar de republiek heeft den hoognoedigen vrede niet verkregen. Er ontstond een strijd van allen tegen allen: de steden, die Siena in haar glanstijdperk wist te onderwerpen: Grosseto, Montalsino, Casola, Massa, staken het hoofd op en een nieuwe pestepidemie ontvolkte het omliggende land. Door deze rampen geraakten de landbouw en alle takken van nij-

verheid in verval, en wat de zwarte dood gespaard had werd door den honger vernietigd. In de stad voerden nobili, patriciërs en popolani letterlijk dag in dag uit een bloedigen burgeroorlog, waardoor het somtijds tot een volslagen anarchie kwam. Een dergelijke toestand heerschte in vele andere gemeenten van Italië. Revolutie in de pauselijke steden, oorlog tusschen den paus en Florence, tusschen Genua en Venetië; twisten tusschen Urbanus VI en den tegenpaus, — alles leidde tot een volkomen ontreddeering op het geheele schiereiland. Siena was reeds uit hoofde van haar geografische ligging het brandpunt van deze oorlogen en erger nog, het was blootgesteld aan de voortdurende invallen der op militaire leest geschoeide rooverbenden, Compagne di ventura, die in de helft der XIVe eeuw Midden-Italië verwoestten. Georganiseerde legers van roovers bestonden eigenlijk reeds lang. Saraceensche en Hongaarsche venturieri bezochten Italië sedert de dagen van Karel den Groote, Noorsche venturieri onderwierpen het koninkrijk der beide Siciliën, vreemde troepen werden door de Italiaansche gemeenten zelve ingehaald om tegen Barbarossa te strijden. De horden vreemde soldaten werden na den dood van Frederik II bijna tot een gevestigde instelling in Italië en vochten beurtelings aan de zijde van de steden of van de tyrannen, al naarmate zij het best betaald werden. Toen de macht der Guelfen blijvend gevestigd was, wenschten de regeeringen der latere republieken niet, dat de eigen inwoners geoefend werden in den wapenhandel, vandaar dat zij geleidelijk de militie afschaften en in de plaats daarvan vreemde strijdkrachten aannamen ter verdediging des lands. De kooplieden en handwerksgezellen waren hiermede aanvankelijk zeer ingenomen, omdat zij geen krijgsdienst meer behoeften te verrichten. Doch de gevolgen van deze politiek zouden zich op vreeselijke wijze doen gelden. Wanneer de compagnieën op een gegeven tijdstip in niemands dienst waren, voorzagen zij zelve in hun onderhoud door rooven en plunderen. De Sieneezen waren reeds verwijfd, zij bezaten de krijgsmansdeugden hunner voorvaders niet meer en voelden er niets

VOORJAARSPADDESTOELEN. DE SNEL VERVALLEN GROOTHEID DER INKTZWAMMEN

voor om tegen de horden vreemdelingen op te trekken. Zoover kwam het, dat de podestà last gaf voor de poort Camoglia een slagersblok neer te zetten en daarboven een bijl te hangen, tot waarschuwing voor lafaards, dat hij, die het vaderland niet wilde verdedigen, zou worden onthoofd. Maar op een leger, gewonnen door vrees voor den bijl, kan men geen staat maken; de regeering vond het verkieslijker de roovers af te koopen dan hen met geweld te keeren. Soortgelijke teekenen van verval toonden ook andere republieken en de benden avonturiers, die de voornaamste steden konden brandschatten en naar hartelust plunderen, keerden ongemoeid over de Alpen terug. Dit gebrek aan moed bij de Italiaansche bevolking lokte ook andere condottieri aan, die steeds grootere geldsommen afpersten van het verarmde Siena. Nog geduchter dan zij schijnt een Compagna van Bretons geweest te zijn, die zich niet vergenoegden met een losprijs, doch ook voornemens waren een stuk grond te bezetten, om steunpunten te hebben voor hun rooftochten, doch gelukkigerwijze verging het hun slechter dan den vorigen benden. De Sieneezen zamelden n.l. al hun moed bijeen en zonden den Bretons een afdeeling soldeniers tegemoet, versterkt met tal van jongelieden uit de stad, die de roovers versloegen. Hun aanvoerder, de Romein Orsini had echter tegen het bevel der regeering gehandeld, welke hem last gegeven had niet de compagna aan te vallen, doch slechts defensief op te treden. De regeering kende hem dan ook een belooning toe wegens het keeren van het gevaar, doch ontsloeg hem wegens gebrek aan . . . verstand. Deze overwinning schrikte evenwel andere benden niet af en reeds zes maanden later deed een nieuwe inval in het grondgebied van Siena. (Slot volgt)